

УДК 37.013.73:101

Прищак М. Д. (Україна, Вінниця)

ФІЛОСОФІЯ ПРИРОДИ: ВІД ДОВКІЛЛЯ ДО СПІЛЬНОСВІТУ

Важливу роль у процесі подолання екологічної кризи відіграє педагогіка. Але педагогіка, для успішного вирішення своїх завдань, потребує відповідної методологічної, світоглядної, телеологічної основи. Тому, важливе методологічне значення для екологічної педагогіки та практичного подолання екологічної кризи, має екологічний дискурс практичної філософії. Одним з активних учасників цього дискурсу є представник німецької практичної філософії природи Клаус Міхаель Маєр-Абіх.

Починаючи з Відродження та Нового часу, людина дедалі більше прирівнює себе до Творця, а її творчість поступово ставить під загрозу і її власне існування, і існування навколишнього середовища. Як пише К. М. Маєр-Абіх у передмові до українського видання книжки "Повстання на захист природи. Від довкілля до спільносвіту", "ми поводимося як орди міжпланетних загарбників, які хотіли б якомога довше і якомога комфортніше жити на цій землі, не вважаючи при цьому її своєю батьківщиною, а поводячись так, начебто збираються податися до наступної планети, споживши тут геть усе або зробивши його непридатним для споживання".

Таке становище пов'язане з тією обмеженою формою мислення, формою раціональності, що були започатковані Декартовим поділом на річ мислячу, тобто людину, і річ протяжну, або природу. Згідно з цією формою раціональності природа перетворюючись на засіб, або ресурс, втрачає свою власну самоцінність, власну гідність, яку вона мала за античності.

Дослідник не пропонує простого повернення до природи, тобто до такого світу, в якому людей начебто й не було. Розвиваючи класичну діалектичну ідею тріади (єдність з природою, втрата єдності – екологічна криза, відновлення єдності на вищому рівні), він вбачає можливість повернення до природи через розум і культуру. Культуру Маєр-Абіх розглядає як людський внесок в історію природи. Культура є тим, завдяки чому природа продовжується нами, тим, що завдяки людям приходять у світ і що природний спільносвіт сам створити не в змозі.

Філософ будує свою практичну філософію природи на засадах голістської етики, яка вимагає подолання "центризмів", зростаючого прагматизму, фрагментарності світогляду сучасної людини, який не орієнтований на цілісне розуміння природи в єдності з людиною та цілісного усвідомлення людини в єдності з природою. Основою взаємовідносин людини та природи мають стати партнерські відносини, які закликають до динамічної рівноваги між людиною і природою.

У відносинах з людиною природа постає певним квазісуб'єктом. Філософського обґрунтування такий підхід дістає завдяки запровадженню концепту "Mitwelt" – "спільносвіт". Маєр-Абіх протиставляє поняття "спільносвіт" поняттю "довкілля". На протигагу довкіллю природний спільносвіт людини – це не функціональний, підручний світ, що його використовують як ресурс, або засіб, а світ, в якому людина живе разом з іншими Божими творіннями, які разом з нею належать до цілості природи, а тому мають свою власну цінність і власну гідність. Саме з належності природного спільно світу до цілості природи, а не з його функціональної значущості для людини, випливає необхідність його збереження й культурної меліорації.

Філософ ставить питання необхідності розробки правових аспектів ставлення людини до природи, які б наділяли природу тими визначеннями, які донедавна належали тільки людині, або світові людини: цінність, гідність, право, повага та ін., визнавали в Конституції, і в окремих законах власну гідність життя природи.

Категорія Маєр-Абіха "спільносвіт", тлумачення культури як продовження історії природи людиною, застосування класичної діалектичної тріади стосовно відношення людини до природи, як зазначає відомий дослідник практичної філософії, український філософ А. Єрмоленко, вважається найзначнішим внеском філософа до метафізики екологічної кризи.

Практична філософія природи Клауса Міхаеля Маєр-Абіха – це філософія відповідальності і за збереження людства, і за збереження природи. Це має бути не тільки відповідальність за інших людей, не тільки відповідальність за тварин і рослин, а й відповідальність за всі речі, створені людиною і не створені нею, оскільки, як зазначає філософ, "не людина є мірою всіх речей, а все, що нас оточує, є мірою нашої людяності".